

Son Güncelleme Tarihi 01.04.2013

e - akademi

HUKUK, EKONOMİ VE SİYASAL BİLİMLER
AYLIK İNTERNET DERGİSİ

NİSAN 2013 - SAYI 132

Makale:

**İSVİÇRE MEDENİ KANUNUNUN TIBBİ TEDBİRLERDE TEMSİL HAKKINDAKİ
YENİ HÜKÜMLERİNE BAKIŞ**

**OVERVIEW OF THE NEW PROVISIONS OF THE SWISS CIVIL CODE REGARDING
REPRESENTATION DURING MEDICAL MEASURES**

Yrd. Doç. Dr. S. Hülya İMAMOĞLU*

ÖZET

İsviçre Medenî Kanununda 2008 yılında yapılan kapsamlı değişiklik çerçevesinde tıbbî tedbirlerde temsil hakkında yeni hükümler getirilmiştir. Bu hükümlerde, ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kişiye yapılacak tıbbî müdahaleye ilişkin olarak kim tarafından karar verileceği ve bu esnada nasıl hareket edileceği hususu düzenlenmiştir. Temsile yetkili kişiler ise belirli bir kanunî sıra düzeni içinde tespit edilmişlerdir. Bu kanunî sıra düzeninde temsil yetkisi, ilk olarak bir hasta vasiyetinde veya bir tedbir amaçlı vekâlette gösterilen kişiye aittir. Böylece tıbbî müdahale yapılacak kişi tarafından ayırt etme gücünün bulunduğu esnada bizzat belirlenen kişilerin, temsil yetkisi bakımından önceliği söz konusu olmaktadır. Diğer taraftan bu sıra düzeni içinde kanunda öngörülen şartlar dâhilinde aile fertlerine de temsil yetkisi tanınmıştır. İsviçre kanun koyucusuna göre aile fertlerine tıbbî temsil yetkisinin tanınmasıyla, aslında uygulamada karşılaşılan bir durum, normlaştırılmış; ayrıca bu suretle aile içi dayanışma da güçlendirilmek istenmiştir.

İsviçre kanun koyucusu, tıbbî tedbirlerde aile fertlerine de temsil yetkisi tanıyan hükümleriyle, Biyotıp Sözleşmesiyle uyumlu bir düzenleme getirmiştir. Bize göre uygulamada getirdiği pratiklik ve sağlayacağı hukukî güvenlik açısından Türk hukukunda da bu yönde bir düzenlemeye gidilmesi isabetli olacaktır. Diğer taraftan hasta vasiyeti veya tedbir amaçlı vekâlet gibi, kişinin, gelecekte artık muktedir olmadığı bir zaman için, tıbbî

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

konularda önceden kendi tedbirini alabilmesine imkân veren tasarruflara ilişkin olarak da gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Ancak temel kişilik değerlerini doğrudan ilgilendiren bu yöndeki düzenlemelerin, kapsamlı bir tartışma ve değerlendirme sürecini gerektireceği açıktır.

Anahtar Kelimeler: Tıbbî tedbirler, temsil yetkisi, hasta vasiyeti, kişinin kendisi hakkında bizzat karar verme hakkı, aile fertleri.

SUMMARY

New provisions were enacted regarding representation in the medical measures under the frame of the comprehensive 2008 amendment in the Swiss Civil Code. These provisions regulate who will make the decision for the medical intervention to be conducted on someone who doesn't have the decision-making capacity, and how to proceed in such cases. The persons who have the authority to represent are identified according to a legal sort order, according to which this authority rests first with the person identified in a patient's will or in a precautionary power of attorney. Thus, the representation of the persons identified by the patient himself, who will go through the medical intervention, while she/he has the decision-making capacity, takes precedence. Besides, family members are also given the authority to represent under the conditions provided in the Civil Code according to such sort order. According to the Swiss legislator, granting family members the authority to represent which is already a common practice has thus been regulated; by this it is also aimed to strengthen the domestic solidarity.

The Swiss legislator has also introduced a regulation compatible with the Bio-medical contract through provisions granting family members the authority to represent during medical interventions. We believe that such regulations should also be introduced in the Turkish Law because of their practicality and legal security. Also, necessary regulations should be made regarding dispositions allowing the person to take his/her own measures in advance for the times when she/he has no longer capacity in future, such as patient's will or precautionary power of attorney. However, such regulations directly concerning the fundamental individual rights will apparently require comprehensive discussions and reviews.

Keywords: Medical intervention, authority to represent, patient's will, right to make his own decision, family members.

I. Giriş

1907 tarihli İsviçre Medenî Kanununun vesayete ilişkin hükümleri (Art. 360- 455 ZGB), bugünkü toplumun şartlarına ve telâkkilere uymadığı gerekçesiyle, 2008 yılında kapsamlı bir şekilde yeniden gözden geçirilerek değiştirilmiştir¹. Bu değişiklikle İsviçre Medenî Kanununun aile hukuku kitabının vesayete ilişkin üçüncü kısmı, “*erişkinleri koruma*” başlığı

---

¹ BBl 2006 7002 vd. Yeni düzenleme, 1 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Andrea Büchler, Schweizerisches Zivilgesetzbuch und Nebenerlasse, 4. Auflage, Basel 2012, s. 259.

altında, zayıf haldeki ergin kişilerin korunmasına yönelik çeşitli hukukî tedbirleri öngören hükümlerle yeni bir metne kavuşturulmuştur².

Yeni düzenlemeye göre erişkinleri korumaya yönelik tedbirler, ilgili tarafından bizzat alınan tedbirler, kanun gereği gerçekleşen tedbirler ve erişkinleri koruma makamı tarafından alınan tedbirler olmak üzere üçlü bir ayırımla ele alınabilir³.

İlgili tarafından bizzat alınan tedbirler çerçevesinde yeni düzenleme, iki önemli hukukî kuruma yer vermiştir⁴: Bu hukukî kurumlardan biri tedbir amaçlı vekâlet (Vorsorgeauftrag), diğeri ise hasta vasiyetidir (Patientenverfügung). Tedbir amaçlı vekâletle, fiil ehliyetine sahip bir kişi, ileride ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde, kişisel bakım ve korunmasını sağlayacak, malvarlığının yönetimini üstlenecek ve/veya kendisini hukukî işlerde temsil edecek gerçek veya tüzel bir kişiyi temsilci tayin eder⁵. Buna karşılık hasta vasiyetiyle de ayırt etme gücüne sahip bir kişi, yine ileride ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde, söz konusu olabilecek tıbbî tedbirlere ilişkin tasarruflarını ortaya koyar⁶. Burada ilgili kişi, belirli bir tıbbî müdahale için rızası olup olmadığını açıklayabileceği gibi, tıbbî müdahale konusunda karar vermekle yetkili kıldığı bir kişiyi de tespit edebilir⁷. Gerek tedbir amaçlı vekâlet ve gerekse hasta vasiyeti, İsviçre kanun koyucusu tarafından özellikle kişinin kendisi hakkında bizzat karar verme (kendi geleceğini belirleme) hakkının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi amacıyla öngörülmüştür⁸.

Kanun gereği gerçekleşen tedbirler, esasen bir kişinin ayırt etme gücünün bulunmamasından dolayı kanun gereği temsilini içerir⁹. Başka bir deyişle, burada kanunî temsil hakları söz konusudur¹⁰. Kanunî temsil hakları, tıbbî tedbirlerde temsil ve diğer hukukî işlemlerde temsil olmak üzere iki guruba ayrılır¹¹. Tıbbî tedbirlere ilişkin olarak yeni düzenleme, kişinin ayırt etme gücünün bulunmaması halinde, onun kim tarafından ve ne şekilde temsil edileceğini

² Heinz Hausheer, Der neue Erwachsenenschutz des schweizerischen Zivilgesetzbuches, Fırat Öztan'a Armağan, Cilt I, Ankara 2010, s. 1111.

³ Heinz Hausheer/ Thomas Geiser/ Regina E. Aebi- Müller, Das neue Erwachsenenschutzrecht, Bern 2010, Rz. 1.16, Rz. 1.28.

⁴ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.06; Hermann Schmid, Erwachsenenschutz, Kommentar zu Art. 360- 456 ZGB, St. Gallen 2010, Allgemeine Einleitung N. 32.

⁵ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.06; Ernst Langenegger, Das Neue Erwachsenenschutzrecht, Einführung und Kommentar zu Art. 360 ff. ZGB, (Hrsg. Daniel Rosch/ Andrea Büchler/ Dominique Jakob), Basel 2011, Art. 360 N. 1 vd.; Alexandra Rumo- Jungo, Basler Kommentar Erwachsenenschutz, Art. 360- 456 ZGB, Art. 14, 14a SchlT ZGB, (Hrsg. Thomas Geiser/ Ruth E. Reusser), Basel 2012, Art. 360 N. 1 vd.; Christof Bernhart, Handbuch der fürsorglichen Untebringung, Basel 2011, N. 700; Schmid, Art. 360 N. 9.

⁶ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.06; Jürg Gassmann, Das Neue Erwachsenenschutzrecht, Einführung und Kommentar zu Art. 360 ff. ZGB, (Hrsg. Daniel Rosch/ Andrea Büchler/ Dominique Jakob), Basel 2011, Art. 370 N. 4 vd.; Sabine Wyss, Basler Kommentar Erwachsenenschutz, Art. 360- 456 ZGB, Art. 14, 14a SchlT ZGB, (Hrsg. Thomas Geiser/ Ruth E. Reusser), Basel 2012, Art. 370 N. 3; Schmid, Art. 370 N. 4; Bernhart, N. 709 vd.

⁷ Bkz. dn. 6. Hasta vasiyetinde, etkisini düzenleyen kişinin sağlığında gösteren bir tasarruf söz konusudur; dolayısıyla hasta vasiyeti, bir ölüme bağlı tasarruf değildir (Peter Breitschmid, Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II, Art. 457- 977 ZGB, Art. 1- 61 SchlT ZGB, Hrsg. Heinrich Honsell/ Nedim Peter Vogt/ Thomas Geiser, 3. Auflage, Basel 2007, Vor Art. 467- 536 N. 24). Burada doktrinde yerleşmiş olması sebebiyle hasta vasiyeti terimi kullanılmıştır. Bu konuda bkz. "tıbbi vasiyet" olarak Hakan Hakeri, Tıp Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2012, s. 389 vd.; Barış Erman, Ceza Hukukunda Tıbbi Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu, Ankara 2003, s. 155, 158 vd.

⁸ BBl 2006 7011 vd.

⁹ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 1.28, Rz. 1.36, Rz. 2.53 vd.

¹⁰ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 1.36.

¹¹ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 1.28, Rz. 2.53 vd.

belirlemiştir¹². Diğer hukukî işlemlerde temsil ise, eşlerden¹³ birinin ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde, diğer eşin belirli şartlar altında kanunda sayılan işlemler bakımından onu temsil yetkisini düzenleyen bir kurumdur¹⁴.

İsviçre hukukundaki yeni düzenleme, erişkinleri koruma makamı tarafından alınan tedbirler olarak sadece kayımlığın farklı türlerini ve koruma amacıyla yerleştirmeyi öngörmüştür¹⁵. Diğer taraftan bazı hallerde erişkinleri koruma makamının da bir kayyım atamayarak, gerekli olan tedbirleri kendiliğinden alması (meselâ bir hukukî işleme rıza vermesi) mümkündür¹⁶. Yeni düzenlemeye göre erişkinleri koruma makamı, kişinin içinde bulunduğu zayıflık halinin olumsuz sonuçlarının başka şekilde giderilememesi halinde harekete geçmelidir¹⁷. Burada söz konusu olan tâlil ilkesidir¹⁸. Buna göre korunmaya muhtaç kişiye çevresi veya özel ya da kamu sosyal hizmet kuruluşları vasıtasıyla yardımda bulunulabildiği takdirde, erişkinleri koruma makamı tarafından tedbir alınması yerinde değildir¹⁹. Keza, ayırt etme gücü olmayan yardıma muhtaç kişiler bakımından erişkinleri koruma makamının müdahale edebilmesi de, ancak bu kişiler tarafından bizzat alınan bir tedbirin bulunmaması veya yetersiz olması ve kanunî temsil tedbirlerinin elverişli olmaması halinde mümkündür²⁰. Diğer taraftan, erişkinleri koruma makamı tarafından alınan tedbirler, ölçülülük ilkesi uyarınca somut halde gerekli ve yardıma muhtaç kişinin zayıflık halinin giderilmesi veya dengelenmesi hedefine uygun olmalıdır²¹.

Bu çalışmada, İsviçre Medenî Kanununun tıbbî tedbirlerde temsile ilişkin hükümleri, özellik gösteren yönleriyle ele alınmıştır. Biyotıp Sözleşmesiyle²² de uyumlu bu hükümlere ilişkin tespitlerin Türk hukuku bakımından da yararlı olacağı her türlü şüpheden uzaktır.

II. İsviçre Medenî Kanununun Erişkinleri Koruma Hükümlerine Göre Tıbbî Tedbirlerde Kanunî Temsil Yetkisi

1. Uygulama Alanı

İsviçre Medenî Kanununun tıbbî tedbirlerde temsile ilişkin hükümleri (Art. 377- 381 ZGB), yukarıda da belirtildiği üzere, ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kişiye yapılacak tıbbî müdahale hakkında kim tarafından karar verileceği ve bu esnada nasıl hareket edileceği hususunu düzenler²³. Bu düzenleme ile İsviçre'deki hukukî durumun yeknesaklaştırılarak

¹² Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.68 vd.; Bernhart, N. 726, N. 727 vd.

¹³ İsviçre Medenî Kanununa göre eş olarak kanun gereği temsil hakkına sahip bulunanlar, evlilik birliğindeki karı veya kocadan biri ya da aynı cinsiyetten olup beraberlikleri resmî makamlarca tanınmış çiftlerden biridir (Art. 374- 375 ZGB). Tescil edilmiş eşlik (hayat ortaklığı) (eingetragene Partnerschaft) olarak da ifade edilebilecek son halde İsviçre Medenî hukukunun kabul ettiği bir kurum söz konusudur (bkz. 18.06.2004 tarihli Partnerschaftsgesetz).

¹⁴ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.56 vd.; Bernhart, N. 719 vd.

¹⁵ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 1.28, Rz. 2.78 vd.; BBI 2006 7015 vd.

¹⁶ Hausheer/Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 1.29.

¹⁷ Hausheer/Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 1.39.

¹⁸ Hausheer/Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 1.39; Schmid, Art. 389 N. 1- 3; BBI 2006 7042 vd.

¹⁹ Hausheer/Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 1.39; Schmid, Art. 389 N. 1; BBI 2006 7042.

²⁰ Schmid, Art. 389 N. 3.

²¹ Hausheer/Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 1.31 vd.; Schmid, Art.389 N. 4 vd.; BBI 2006 7043.

²² 4 Nisan 1997 tarihli Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi (İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi) İsviçre tarafından onaylanmıştır ve 2008 Revizyonunda göz önünde bulundurulmuştur (SR 0.810.2; AS 2008 5125; AS 2008 5137; BBI 2006 7025). Bu Sözleşme, Türkiye tarafından da onaylanmıştır (RG. 09.12.2003, 25311; RG.20.04.2004, 25439).

²³ Bkz. "Giriş".

Biyotıp Sözleşmesiyle uyumlu hale getirilmesi amaçlanmıştır²⁴. Zira anılan Sözleşmeye göre “...akıl hastalığı, bir hastalık veya benzer nedenlerden dolayı, müdahaleye muvafakat etme yeteneği bulunmayan bir yetişkine, ancak temsilcisinin veya kanun tarafından belirlenen kişi veya makamın izni ile müdahalede bulunulabilir” (madde 6). Diğer taraftan, kanunda öngörülen şartlar dâhilinde aile fertlerine de tıbbî tedbirlerde temsil yetkisinin tanınmasıyla, aile içi dayanışmanın güçlendirilmesi de amaçlanmıştır²⁵.

Tıbbî tedbirlerde kanunî temsile ilişkin hükümler, ayırt etme gücü bulunmayan erişkinler hakkında uygulanır²⁶. Sözü edilen hükümlerin uygulanması bakımından, temsil edilecek kişinin ayırt etme gücünün sürekli veya geçici olarak kaybedilmiş olması arasında fark yoktur²⁷.

Temsil yetkisinin konusu, tıbbî tedbirlerdir²⁸. Bu kavram, bir kişinin tıbbî tedavisine yönelik her türlü tedbiri kapsar²⁹. Burada teşhis, tedavi ve koruma amaçlı tedbirler söz konusudur³⁰. Tıbbî müdahaleye ilişkin kararın belirli bir önem taşıması halinde, her halükârda, temsile yetkili kişilere başvurulmalıdır³¹. Meselâ, cerrahi müdahalelerde durum böyledir. Buna karşılık, doktrinde bazı yazarlara göre, olağan tıbbî tedbirlerde her bir münferit tedbir için temsile yetkili kişilere başvurulması mutlaka gerekli değildir³². Buna göre, vücut bakımı gibi koruyucu tedbirlerde veya teşhise yönelik amaçlarla kan alınmasında durum böyledir. Çünkü, burada temsile yetkili kişinin açıkça veya iradeyi gösteren davranışla, gerekli görülen olağan nitelikteki koruyucu ve tıbbî tedbirlere ilişkin rızasını esas itibarıyla ifade etmesi yeterlidir³³.

Tıbbî müdahale hakkında karar verme yetkisi, ayakta ve hastanede yatarak tedaviyi gerektiren tıbbî tedbirleri kapsar³⁴. Temsile yetkili kişi, ayırt etme gücü bulunmayan kişinin somatik bir hastalığının tedavisi için gerekli olduğu takdirde bir hastaneye yerleştirilmesi hakkında da karar verir ve birden çok hastane arasında bir tercih yapabilir³⁵. Buna karşılık, ayırt etme gücü bulunmayan kişinin psişik bir bozukluğunun, bir psikiyatri kliniğinde tedavisi, koruma amacıyla yerleştirme hakkındaki hükümlere göre yetkili makamın kararını gerektirir³⁶.

Doktrinde bazı yazarlara göre tıbbî tedbirlerde temsil yetkisi, bu yönde gerekli tedavi sözleşmesinin yapılması yetkisini de kapsar³⁷.

2. Temsile Yetkili Kişiler

²⁴ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 1.

²⁵ BBI 2006 7013.

²⁶ Thomas Eichenberger/ Theres Kohler, Basler Kommentar Erwachsenenschutz, Art. 360- 456 ZGB, Art. 14, 14a SchlT ZGB, (Hrsg. Thomas Geiser/ Ruth E. Reusser), Basel 2012, Art. 377 N. 9.

²⁷ Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 10; krş. Gassmann, Art. 377/ 378 N. 3.

²⁸ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 4.

²⁹ Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 16; Gassmann, Art. 377/ 378 N. 4.

³⁰ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 4; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 16.

³¹ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 4.

³² Gassmann, Art. 377/ 378 N. 4; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 16.

³³ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 4; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 16.

³⁴ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 5; Schmid, Art. 378 N. 9.

³⁵ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 5.

³⁶ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 5; Hausheer/Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.67; Schmid, Art. 378 N. 9.

³⁷ Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 13; Schmid, Art. 378 N. 9.

2.1. Genel Olarak

İsviçre Medenî Kanunu, temsile yetkili kişileri, Art. 378 ZGB hükmünde yedi bent halinde, belirli bir sıraya göre -hiyerarşik olarak- tespit etmiştir³⁸. İsviçre kanun koyucusuna göre bu kanunî sıra düzeni, hukukî güvenlik ve pratikliğe hizmet etmektedir³⁹. Bu yedi basamaklı sıra düzeni içinde bir basamakta bir veya birden çok temsile yetkili kişinin bulunması, sonra gelen basamaklardaki kişilerin temsil yetkisini engeller⁴⁰. Diğer taraftan, ikinci basamakta yer alan kayyımın dışındaki temsile yetkili kişiler, kanunî temsil yetkisini kullanmakla yükümlü değildir; bundan vazgeçebilirler⁴¹.

Temsile yetkili kişi, fiil ehliyetine sahip olmalıdır⁴². Burada temsile yetkili kişinin ayırt etme gücünün bulunması, tıbbî tedbirlerde temsil yetkisini kullanabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir⁴³.

2.2. Hasta Vasiyeti Veya Tedbir Amaçlı Vekâlet Yoluyla Belirlenen Kişi

Daha önce de ifade edildiği üzere hasta vasiyeti, bir kişinin ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde, kendisine uygulanacak tıbbî tedbirler hakkında önceden açıklamış olduğu iradesidir (Art. 370- 373 ZGB)⁴⁴. Hasta vasiyeti, niteliği itibarıyla tek taraflı bir hukukî işlemidir⁴⁵. Hasta vasiyetinin geçerli olması için, düzenleyen kişinin ayırt etme gücünün bulunması ve kanunda öngörülen yazılı şekil şartına uyulması gereklidir⁴⁶. Hasta vasiyetini düzenleyen kişi, bununla doğrudan, belirli bir durumda hangi tıbbî tedbirlere rıza göstereceğini veya hangi tedbirleri reddedeceğini tespit edebilir⁴⁷. Ancak ilgili kişi, hasta vasiyetinde gelecekte artık muktedir olmadığı bir halde kendisi için uygulanması gereken tıbbî tedbirler hakkında karar verecek bir kişiyi de belirleyebilir⁴⁸. Burada da belirlenen kişinin tıbbî tedbirler hakkında karar alırken dikkat etmesi gereken ilkeler, hasta vasiyetini düzenleyen kişinin talimatlarıyla veya istekleriyle somutlaştırılabilir⁴⁹. Diğer taraftan, hasta vasiyetiyle, sadece bir gerçek kişi tıbbî tedbirler hakkında karar vermekle yetkili kılınabilir⁵⁰. Zira tıbbî kararlarda temsil, kişisel karakterdedir^{51 52}.

³⁸ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 2; Gassmann, rt. 377/ 378 N. 13.

³⁹ BBl 2006 7036.

⁴⁰ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 2.

⁴¹ Gassmann, Art.377/ 378 N. 13.

⁴² Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 3; Schmid, Art. 378 N. 7.

⁴³ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 3; Schmid, Art. 378 N. 7; krş. Gassmann, Art. 370 N. 11.

⁴⁴ Bkz. "Giriş".

⁴⁵ Gassmann, Art. 370 N. 4.

⁴⁶ Hasta vasiyetinin geçerli olması için adi yazılı şekil yeterlidir; ancak düzenleme tarihi gösterilmelidir ve düzenleyen tarafından el yazısıyla imzalanmalıdır. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Gassmann, Art. 370 N. 6, Art. 371 N. 1; Wyss, Art. 370 N. 4, Art. 371 N. 1.

⁴⁷ Hausheer/Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.41; Schmid, Art. 370 N. 4; Gassmann, Art. 370 N. 8; Wyss, Art. 370 N. 13; Bernhart, N. 709.

⁴⁸ Hausheer/Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.41; Schmid, Art. 370 N. 4; Gassmann, Art. 370 N. 11; Wyss, Art. 370 N. 13, N. 19; Bernhart, N. 710.

⁴⁹ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.41; Gassmann, Art. 370 N. 12; Wyss, Art. 370 N. 22.

⁵⁰ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.42; Gassmann, Art. 370 N. 11; Wyss, Art. 370 N. 20; Schmid, Art.370 N. 8; Bernhart, N. 710.

⁵¹ Gassmann, Art. 370 N. 11; Wyss, Art. 370 N. 20; Schmid, Art.370 N. 8; Bernhart, N. 710.

Tedbir amaçlı vekâlette de, daha önce ifade edildiği üzere, fiil ehliyetine sahip bir kişi, başka bir kişiyi, ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde kendi menfaatlerini korumakla görevlendirir (Art. 360- 369 ZGB)⁵³. Tedbir amaçlı vekâlet, geçerliliği için kanunda öngörülen şekil şartına uygun olarak düzenlenmelidir⁵⁴. Geciktirici şarta bağlı bir hukukî işlem olarak tedbir amaçlı vekâlet, bu yönde vekâlet verenin ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde hüküm doğurur⁵⁵. Burada tedbir amaçlı vekâletin geçerli olup olmadığı ve hüküm doğurup doğurmadığı hususu, erişkinleri koruma makamı tarafından tespit edilir⁵⁶. Bu tespitten sonra, tedbir amaçlı vekâletle görevlendirilen kişiye, erişkinleri koruma makamı tarafından, vekâleti kabul etmek isteyip istemediği sorulur⁵⁷. Kabul etmesi halinde görevlendirilen kişi, bu yöndeki beyanını erişkinleri koruma makamına bildirir⁵⁸. Kabul beyanı ile görevlendirilen kişi ile vekâlet veren arasında sözleşme benzeri bir hukukî ilişki doğar⁵⁹.

Tedbir amaçlı vekâlet, tıbbî tedbirlerde temsili de kapsadığı takdirde, burada aslında maddi anlamda bir hasta vasiyeti söz konusu olur⁶⁰. Buna uygun olarak bu konuda sadece bir gerçek kişi görevlendirilebilir⁶¹.

⁵² İsviçre Medenî Kanununa göre geçerli bir hasta vasiyeti mevcut ve düzenleyen kişinin iradesi yeterince açık olduğu takdirde hekim, kural olarak, buna uymak zorundadır. Ancak hasta vasiyetinin kanun hükümlerini ihlal etmesi halinde veya hasta vasiyetinin, bunu düzenleyen kişinin serbest iradesine dayanmadığı veya hâlihazırda farazi iradesine uymadığı yönünde haklı şüphelerin bulunması halinde, hasta vasiyeti bağlayıcı değildir (Art. 372 Abs. 2 ZGB). İsviçre Medenî Kanunu, hasta vasiyetinin kural olarak bağlayıcılığını kabul etmek suretiyle, Biyotıp Sözleşmesinin bu konudaki hükmünden farklı bir düzenleme getirmiş bulunmaktadır. Biyotıp Sözleşmesinin hasta vasiyetine ilişkin 9. maddesine göre “müdahale sırasında isteğini açıklayabilecek bir durumda bulunmayan hastanın, tıbbi müdahale ile ilgili olarak önceden açıklamış olduğu istekler göz önüne alınacaktır.” Konu hakkında bkz. Wyss, Art. 372 N. 7- 9; Bernhart, N. 716; Gassmann, Art. 370 N. 3, Art. 372 N. 1 vd.; Schmid, Art. 372 N. 2 vd.; ayrıca Hauheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.49.

⁵³ Bkz. “Giriş”.

⁵⁴ Tedbir amaçlı vekâlet, el yazılı olarak veya resmî şekilde düzenlenebilir. El yazılı olarak düzenlenmesi halinde tedbir amaçlı vekâletin yapıldığı tarih gösterilerek, başından sonuna kadar vekâlet verenin el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olması zorunludur. Konu hakkında bkz. Schmid, Art. 361 N. 1 vd.; Langenegger, Art. 361 N. 1 vd.; Rumo- Jungo, Art. 361 N. 1 vd.; Bernhart, N. 701; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.13.

⁵⁵ Hausheer/ Geiser/ Aebi Müller, Rz. 2.22; Rumo- Jungo, Art. 363 N. 1a; Langenegger, Art.363 N. 23.

⁵⁶ Rumo- Jungo, Art. 363 N. 1a; Langenegger, Art. 363 N. 1 vd.; Bernhart, N. 703.

⁵⁷ Hausheer/ Geiser/ Aebi Müller, Rz. 2.21; Rumo- Jungo, Art. 363 N. 1b; Langenegger, Art. 363 N. 21.

⁵⁸ Rumo- Jungo, Art. 363 N. 27.

⁵⁹ Rumo- Jungo, Art. 363 N. 27. Tedbir amaçlı vekâlet, doktrinde bazı yazarlarca İsviçre Borçlar Kanunu anlamında bir vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirilmiştir (Schmid, Art. 360 N. 3). Buna karşılık Rumo-Jungo’ya göre tedbir amaçlı vekâlet, her halükarda, görevlendirilen kişinin kabulünden önce tek taraflı bir irade açıklamasıdır (Art. 360 N. 14). Bu husus, İsviçre Medenî Kanununun sistematiğinden anlaşılmaktadır. Buna göre vekâlet veren, tek başına, ayırt etme gücünü kaybetmeden önce, kendi irade beyanını her zaman geri alabilir (Art. 362 ZGB). Görevlendirilen kişi de ancak erişkinleri koruma makamı tarafından tedbir amaçlı vekâlete ilişkin olarak geçerlik ve etkinlik şartlarının kontrol edilmesinden sonra vekâleti kabul edebilir (Art.363 ZGB). Tedbir amaçlı vekâletin, görevlendirilen kişi tarafından kabul edilmesi ile sözleşme benzeri bir hukuki ilişki meydana gelir. Burada vekâlet verenle görevlendirilen kişi arasında bir özel hukuk sözleşmesinin söz konusu olup olmadığı ihtilaflı olsa da, esas olan, sözleşme benzeri ilişkinin hukuki sonuçlarıdır ve bu da sözleşme olarak nitelendirilmesine bağlı değildir (Art. 360 N. 14). Tedbir amaçlı vekâletin hukuki niteliği hakkında ayrıca bkz. Langenegger, Art. 365 N. 1 vd. Erişkinleri koruma hukuku farklı hükümler içermediği takdirde, İsviçre Borçlar Kanununun vekâlete ilişkin hükümleri, tedbir amaçlı vekâlete uygulanabilir (Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.26). Nitekim İsviçre Medenî Kanunu, bu yönde vekilin borçları ve özen yükümlülüğü konusunda atıf hükümlerine yer vermiştir (Art. 363 Abs.3; Art. 365 Abs.1 ZGB). Buna karşılık İsviçre Borçlar Kanunundaki vekâletin kurulması ve sona ermesine ilişkin hükümler, tedbir amaçlı vekâlete uygulanamaz (Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.26). Vekilin borçları ve özen yükümlülüğü konusunda bkz. Veysel Başpınar, Vekilin Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, 2. Baskı, Ankara 2004, s. 70 vd., s. 121 vd.

⁶⁰ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.11; Gassmann, Art. 371 N. 1; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 1.

Tıbbî konularda temsil yetkisi, her şeyden evvel, bir hasta vasiyetinde veya bir tedbir amaçlı vekâlette gösterilen kişiye aittir (Art. 378 Abs. 1 Ziff. 1 ZGB)⁶². Bu suretle tıbbî müdahale yapılacak kişi tarafından ayırt etme gücünün bulunduğu esnada bizzat belirlenen kişilerin, temsil yetkisi bakımından önceliği söz konusu olmaktadır⁶³. Bu durum, aslında kişinin kendisi hakkında bizzat karar verme hakkının⁶⁴ ve erişkinleri koruyucu tedbirlerde geçerli tâlililik ilkesinin bir ifadesidir⁶⁵.

Hasta vasiyetinde gösterilen kişi ile tedbir amaçlı vekâlet yoluyla görevlendirilen kişi, temsil yetkisi bakımından aynı basamakta yer alır⁶⁶. Kanun koyucu, aynı anda hem bir hasta vasiyetinde hem de bir tedbir amaçlı vekâlette iki farklı kişinin tıbbî konularda temsilci olarak gösterilmesi halinde, hangisine öncelik tanınması gerektiğini düzenlememiştir⁶⁷. Doktrinde bazı yazarlara göre hasta vasiyetinde gösterilen kişiye verilen özel vekâlet, daha kapsamlı bir içerikteki tedbir amaçlı vekâlet karşısında öncelikli olmalıdır⁶⁸. Zira sözü edilen özel vekâlet, somut olayda alınması gereken tıbbî kararlar konu bakımından daha yakın bir ilgi içinde bulunur.

2.3. Kayyım

Tıbbî konularda temsile yetkili kişilere ilişkin kanunî sıra düzeninde ikinci basamakta, erişkinleri koruma makamı tarafından bu amaçla atanmış kayyım yer alır (Art. 378 Abs. 1 Ziff. 2 ZGB)⁶⁹. Bu anlamda temsil kayyımlığı, erişkinleri koruma makamı tarafından, tıbbî

⁶¹ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.11; Rumo- Jungo, Art. 360 N. 26.

⁶² Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.71; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 5; Gassmann, Art. 377/ 378 N. 14; Schmid, Art. 378 N. 2; Bernhart, N. 729.

⁶³ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 5; Gassmann, Art. 377/ 378 N. 14; Schmid, Art.378 N. 2.

⁶⁴ Türk hukuk doktrininde kişinin kendisi hakkında bizzat karar verme (kendi geleceğini belirleme) hakkı (Selbstbestimmungsrecht), Anayasanın 17. maddesinde yer alan “herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı”ndan çıkarılmaktadır. Zira “yaşama hakkı”, kişinin “kendisi hakkında karar verme hakkı”nı da içerir. Bkz. Ergun Özsunay, Alman ve Türk Hukuklarında Hekimin Hastayı Aydınlatma Ödevi ve İstisnaları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu, Türk Hukukunda Hekimin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, Ankara 12- 13. Mart 1982, İstanbul 1983, s. 34- 35; Zarife Şenocak, Küçüğün Tıbbî Müdahaleye Rızası, AÜHFD, C.50, S.4 (2001), s. 74, dn. 45. Kişinin kendisi hakkında bizzat karar verme hakkı, TMK m. 24 hükmünün koruması kapsamındadır. Bu yönde bkz. Thomas Geiser, Medizinische Zwangsmassnahmen bei psychisch Kranken aus rechtlicher Sicht, recht 2006, s. 91- 92; BGE 117 Ib 197, 200 vd.; ayrıca Şenocak, s. 74, dn. 45.

⁶⁵ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 5; Gassmann, Art. 377/ 378 N. 14; BBl 2006 7037.

⁶⁶ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 14.

⁶⁷ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 14; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 5.

⁶⁸ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 14; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 5.

⁶⁹ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.71; Gassmann, Art. 377/ 378 N. 15; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 6; Schmid, Art. 378 N. 3; Bernhart, N. 729. Yeni düzenlemede İsviçre Medenî Kanunu, erişkinleri koruma makamı tarafından erişkinler hakkında alınan tedbirlere ilişkin olarak vasilik ve yasal danışmanlığa yer vermemiş, sadece kayyımlığın farklı türlerini öngörmüştür (Art. 393 vd.). Bunlar refakat (eşlik) kayyımlığı (Begleitbeistandschaft), temsil kayyımlığı (Vertretungsbeistandschaft), malvarlığı yönetimine ilişkin temsil kayyımlığı (Vermögensverwaltungsbeistandschaft), katılım kayyımlığı (Mitwirkungsbeistandschaft), kapsamlı (tam) kayyım (umfassende Beistandschaft) olarak ifade edilebilir. Ayrıca refakat, temsil ve katılım kayyımlığı birbirleriyle birleştirilebilir (Art. 397 ZGB). Refakat kayyımlığı, fiil ehliyetini etkilemez. Bunun dışındaki kayyımlıklarda fiil ehliyeti, somut olayın özelliklerine göre farklı derecede etkilenebilir. Fiil ehliyetine en ağır müdahaleyi ise kapsamlı kayyım oluşturmaktadır; burada fiil ehliyeti, kanun gereği ortadan kalkar (Art.398 ZGB). Ancak kendisine kapsamlı kayyım atanan kişi, ayırt etme gücüne sahipse, fiil ehliyeti bakımından sınırlı ehliyetsiz durumundadır. Konu hakkında bkz. Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.75 vd., Rz. 2.88 vd.; Yvo Biderbost, Beistandschaft nach Mass- das revidierte Handwerkszeug des Erwachsenenschutzes, AJP 2010, s. 9 vd.; Mustafa Alper Gümüş, Türk Medenî Hukukunda Kayyım, İstanbul 2006, s. 351 vd.

konuda karar gerektiren somut halden bağımsız olarak veya bilâkis tam da somut hal sebebiyle müdahale niteliğinde bir tedbir olarak kurulabilir⁷⁰. Son halde erişkinleri koruma makamı, kayımlığın kurulmasıyla birlikte, mevcut olması halinde, bir hasta vasiyetinde veya bir tedbir amaçlı vekâlette tayin edilen kişiye de bu kapsamda görevinden el çektirir⁷¹. Meselâ, ayırt etme gücü bulunmayan kişinin menfaatlerinin tehlikeye düşmesi halinde, durum böyledir (Art. 381 ZGB)⁷².

2.4. Kanun Gereği Temsile Yetkili Kişiler

Temsile yetkili kişilere ilişkin kanunî sıra düzeninde üçüncü basamaktan itibaren ayırt etme gücü bulunmayan kişinin kanunda sayılan aile fertleri ve ona yakın kişiler yer alır (Art. 378 Abs. 1 Ziff. 3- 7 ZGB)⁷³. Burada belirtilen kişilerin temsil hakkının doğması, ayırt etme gücü bulunmayan kişiyle aralarında fiilen yaşanan (gerçek) bir ilişkinin olmasını gerektirir⁷⁴. Diğer taraftan, ayırt etme gücü bulunmayan kişi, bir hasta vasiyetiyle kanun gereği temsile yetkili aile fertleri ve yakın kişiler arasındaki sırayı değiştirebilir veya bazı kişilerin kanunî temsil yetkisini elinden alabilir⁷⁵.

Üçüncü basamakta ayırt etme gücü bulunmayan kişinin eşi yer alır (Art. 378 Abs. 1 Ziff. 3 ZGB)⁷⁶. Ancak eşin temsil hakkına sahip olabilmesi için, eşler birlikte yaşamalıdır veya ayırt etme gücü bulunmayan kişiye düzenli olarak ve kişisel destek göstermelidir⁷⁷. Gerekli destek, maddî veya manevî olabilir; bizzat gösterilmelidir⁷⁸. Diğer taraftan, düzenli olarak destek, belirli bir süreyi de içerir⁷⁹. Burada alternatif şartlar söz konusudur⁸⁰. Bu yönde meselâ, ayırt etme gücü bulunmayan eşin bir bakım yurdunda bulunması halinde, düzenli ve kişisel destek şartı aranır⁸¹. Eşlerden sonra temsil yetkisi, ayırt etme gücü bulunmayan kişiyle birlikte yaşayan ve ona düzenli olarak ve kişisel destek gösteren kişiye tanınmıştır (Art. 378 Abs. 1 Ziff. 4 ZGB)⁸². Burada şartların tümünün gerçekleşmesi gerekir⁸³. Bu hüküm kapsamında her şeyden evvel, evlilik bağı olmaksızın birlikte yaşayan kişiler (Konkubinatspartner) söz konusudur⁸⁴. Ancak kanunda aranan şartların gerçekleşmiş olması halinde iki arkadaştan biri de, diğerini temsil edebilir⁸⁵.

⁷⁰ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 15; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 6.

⁷¹ Gassmann, Art. 377/378 N. 15; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.71; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N.6.

⁷² Krş. Gassmann, Art. 377/ 378 N. 15; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 6.

⁷³ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 16; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 7. Doktrinde bazı yazarlara göre, sadece temsil olunanın iradesiyle veya -kayımlıkta olduğu gibi- yetkili makam kararıyla atanmamış olan kişiler, kanunî temsilci olarak nitelendirilebilir (Roland Fankhauser, Die gesetzliche Vertretungsbefugnis bei Urteilsunfähigen nach den Bestimmungen des neuen Erwachsenenschutzrechts, BJM 2010, s. 256, dn. 62).

⁷⁴ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 16; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 7; Fankhauser, s. 249, 257.

⁷⁵ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 16.

⁷⁶ Bkz. dn. 13.

⁷⁷ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 16; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 8; Schmid, Art. 378 N. 4; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.71; Bernhart, N. 729; Fankhauser, s. 257.

⁷⁸ Fankhauser, s. 250.

⁷⁹ Fankhauser, s. 250.

⁸⁰ Krş. BBl 2006 7035; 7037.

⁸¹ Krş. BBl 2006 7035; 7037.

⁸² Gassmann, Art. 377/ 378 N. 16; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 9; Schmid, Art. 378 N. 5; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.71; Bernhart, N. 729; Fankhauser, s. 257.

⁸³ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 16; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 9; Schmid, Art. 378 N. 5; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.71; Bernhart, N. 729; Fankhauser, s. 257.

⁸⁴ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 9. Evlilik bağı olmaksızın birlikte yaşama (Konkubinatspartner) hakkında bkz. Heinz Hausheer/ Thomas Geiser/ Regina E. Aebi- Müller, Das Familienrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches, 4. Auflage, Bern 2010, Rz. 03.01 vd. Art. 378 Abs. 1 Ziff. 4 ZGB hükmü kapsamında tescil

Temsile yetkili kişilere ilişkin kanunî sıra düzeninde son üç basamakta sırasıyla ayırt etme gücü bulunmayan kişinin altsoyu, ana babası ve kardeşleri yer alır (Art. 378 Abs. 1 Ziff. 5- 7 ZGB)⁸⁶. Temsil yetkisinin doğması için bu üç halde aranan şart, sadece ayırt etme gücü bulunmayan kişiye düzenli olarak ve kişisel destek gösterilmesidir⁸⁷. Birlikte yaşama şartı, burada aranmaz⁸⁸.

Aynı basamakta yer alan birden çok kişinin aynı anda temsil yetkisine sahip olması halinde, tıbbî tedbirler hakkında birlikte karar vermeleri gerekir⁸⁹. Böyle bir halde iyiniyetli hekim, temsilcilerden her birinin diğerlerinin rızasıyla hareket ettiğini varsayabilir (Art. 378 Abs. 2 ZGB)⁹⁰. Temsile yetkili birden çok kişinin ortak bir görüşte uzlaşmaması halinde, erişkinleri koruma makamı durumdan haberdar edilmelidir⁹¹. Burada erişkinleri koruma makamı, kimin temsil yetkisini kullanacağını belirler veya bir temsil kayyımı tayin eder (Art. 381 ZGB Abs. 2 Ziff. 2)⁹².

3. Temsil Yetkisinin Kullanılması

İsviçre Medenî Kanununa göre ayırt etme gücü bulunmayan bir hastanın tedavi sürecinde, tedaviye ilişkin bir planın hazırlanması gereklidir⁹³. Bu tedavi plânı, tedavi eden hekim tarafından hastayı tıbbî tedbirlerde temsile yetkili kişiyle istişare edilerek hazırlanır (Art. 377 Abs.1 ZGB)⁹⁴. Tedavi plânı, hekimin buna uygun bir tedaviden sorumlu olduğunu ifade eder⁹⁵. Tedavi plânının içeriğinin mutlaka yazılı olarak tespit edilmesi zorunlu değildir⁹⁶. Ancak hekim, hastanın dosyasında neyi neden yapmayı düşündüğünü kısaca belirtir⁹⁷. Tedavi plânında tıptaki gelişmelere ve hastanın durumuna göre gerekli uyarlamalar yapılır⁹⁸.

Temsile yetkili kişi, öngörülen tıbbî tedbirler bakımından önemli olan bütün hususlar hakkında bilgilendirilmelidir (Art. 377 Abs. 2 ZGB)⁹⁹. Zira temsile yetkili kişi, ancak bu suretle, söz konusu tıbbî tedbirlere rıza gösterme veya bunları ret yönünde geçerli olarak karar

---

edilmiş eşlik (hayat ortaklığı) olmaksızın birlikte yaşayan kişiler de söz konusu olabilir. Bu yönde bkz. Schmid, Art. 378 N. 5. Ayrıca bkz. dn. 13.

⁸⁵ Schmid, Art. 378 N. 5; krş. Gassmann, Art. 377/ 378 N. 16; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 9; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.71; Bernhart, N. 729; Fankhauser, s. 257.

⁸⁶ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 16; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 10; Schmid, Art. 378 N. 6; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.71.

⁸⁷ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 16; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 10; Schmid, Art. 378 N. 6; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.71.

⁸⁸ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 16; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 10.

⁸⁹ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 17; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 11; Schmid, Art. 378 N. 11; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.72.

⁹⁰ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 17; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 11; Schmid, Art. 378 N. 11; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.72.

⁹¹ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 17.

⁹² Gassmann, Art. 377/ 378 N. 17; Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 11.

⁹³ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.70; Bernhart, N. 726.

⁹⁴ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.70; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 17; Bernhart, N. 726.

⁹⁵ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.70; Gassmann, Art. 377/378 N. 6; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N.17.

⁹⁶ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.70; Gassmann, Art. 377/ 378 N. 6; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 18; Schmid, Art. 377 N. 5.

⁹⁷ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.70.

⁹⁸ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.70; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 19; Schmid, Art. 377 N. 8; Bernhart, N. 726.

⁹⁹ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 7; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 20; Bernhart, N. 726; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.70.

verebilir¹⁰⁰. Burada özellikle tıbbî tedbirlerin sebepleri, amacı, çeşidi, uygulanma şekil ve şartları, riskleri, yan etkileri ve maliyeti, tedavinin yapılmamasının sonuçları ve muhtelif alternatif tedavi imkânları hakkında bilgiler verilir¹⁰¹. Bu hükümle, aslında, doktrin ve içtihat tarafından aydınlatma yükümlülüğünün içeriğine ilişkin olarak geliştirilen ilkeler, kanunî olarak ifadesini bulmuştur¹⁰². Hekimin temsile yetkili kişi karşısında, bizzat hasta karşısında olduğu gibi, aynı kapsamda aydınlatma yükümlülüğü vardır¹⁰³. Aydınlatma, açık, anlaşılır ve tam olmalıdır¹⁰⁴.

İsviçre Medenî Kanununa göre mümkün olduğu ölçüde ayırt etme gücü bulunmayan kişi de tıbbî tedbirlerde karar alma sürecine dâhil edilmelidir (Art. 377 Abs. 3 ZGB)¹⁰⁵. Doktrinde ifade edildiği gibi, hukukî açıdan belirli bir davranışa ilişkin olarak ayırt etme gücünün değerlendirilmesinde ara kategoriler veya basamaklar yoktur¹⁰⁶. Buna göre kişi, ayırt etme gücüne sahiptir veya değildir. Ancak uygulamada gri bölgeler, pekâlâ mevcuttur¹⁰⁷. Bu sebeple hukukî anlamda ayırt etme gücüne sahip sayılmayan, fakat tabii bir iradesi olan ve bunu ifade de edebilen kişilerin, tıbbî tedbirlerde karar alma sürecine katılması gerektiği kabul edilmektedir¹⁰⁸. Şunu da ifade etmek gerekir ki, bu kişiler, gerçek bir veto hakkına sahip değildir; fakat karar alınırken onların iradesi, objektif bir sebep olmaksızın, göz ardı edilemez¹⁰⁹.

Temsile yetkili kişinin bir tıbbî tedbire rıza gösterme veya onu reddetme yönündeki irade beyanının muhatabı, hekimdir¹¹⁰. Hukuka veya ahlâka aykırı olarak nitelendirilen tedbirlere rıza, caiz değildir¹¹¹. Meselâ, ölüme aktif yardıma veya aynı tedavi amacına yönelik iki tıbbî tedbirden daha riskli olanının uygulanmasına rıza verilemez¹¹². Rıza, özel bir kanunda aksi öngörülmedikçe, şekle tabi değildir¹¹³. Keza rıza, her halde açıkça bildirilmek zorunda değildir, bilâkis iradeyi gösteren davranışla da gerçekleşebilir¹¹⁴. Diğer taraftan, hastanın, özel şartlar sebebiyle, ayırt etme gücünü sadece geçici olarak kaybetmiş bulunması halinde, tıbbî müdahale hakkındaki karar, sağlığı bakımından tehlike getirmediği takdirde, hastanın rıza ehliyetini yeniden kazanmasına kadar bekletilmelidir¹¹⁵.

Temsil yetkisi, daima ayırt etme gücü bulunmayan hastanın yararına kullanılmalıdır¹¹⁶. Tıbbî tedbir hakkında karar alınırken, öncelikle, mevcut olması halinde, hastanın, bir hasta vasiyeti veya bir tedbir amaçlı vekâlet çerçevesinde ifade ettiği talimatlarına göre hareket

¹⁰⁰ Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 20; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.70; Bernhart, N. 726.

¹⁰¹ Bernhart, N. 726.

¹⁰² Gassmann, Art. 377/ 378 N. 7; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 20.

¹⁰³ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 7; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 20; Bernhart, N. 726.

¹⁰⁴ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 7.

¹⁰⁵ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 8; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 21; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.70; Bernhart, N. 726; Bu husus, Biyotıp Sözleşmesinde de öngörülmüştür (madde 6, paragraf 3).

¹⁰⁶ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 8; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 21; Andreas Bucher, Natürliche Personen und Persönlichkeitsschutz, 4. Auflage, Basel 2009, N. 78.

¹⁰⁷ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 8; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 21.

¹⁰⁸ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 8; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 21.

¹⁰⁹ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 8.

¹¹⁰ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 9.

¹¹¹ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 11; Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 15; Mustafa Dural/ Tufan Ögüz; Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku, İstanbul 2012, N. 525- 526, N. 529.

¹¹² Eichenberger/ Kohler, Art. 377 N. 15; Dural/ Ögüz, N. 526.

¹¹³ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 9; Bernhart, N. 729.

¹¹⁴ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 9.

¹¹⁵ Gassmann, Art. 377/ 378 N. 10.

¹¹⁶ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.68; Gassmann, Art. 377/ 378 N. 12.

edilir¹¹⁷. Ancak böyle bir durum söz konusu olmadığı takdirde temsile yetkili kişi, ayırt etme gücü bulunmayan kişinin farazî (varsayılan) iradesine ve objektif menfaatlerine göre karar vermek zorundadır (Art. 378 Abs. 3 ZGB)¹¹⁸. Kanun koyucu, hastanın farazî iradesinin ve onun objektif menfaatlerinin birbirine uymaması halinde, iki kıstastan hangisinin öncelik kazanacağını belirlemeyi ihmal etmiştir¹¹⁹. Hastanın farazî iradesi belirlenirken, özellikle önceki irade açıklamaları veya hayat tarzıyla ifade etmiş olduğu değer yargıları dikkate alınmalıdır¹²⁰. Buna karşılık, objektif menfaatlerin belirlenmesinde ise, ayırt etme gücü bulunmayan hastanın sağlığına ilişkin menfaati ve insan haysiyeti önplânda tutulmalıdır¹²¹. Kural olarak, tıbbî gereklilik gibi salt objektif menfaatler, ancak ayırt etme gücü bulunmayan hastanın farazî iradesi tespit edilemediği takdirde, tek başına belirleyici olur¹²². Diğer taraftan, tıbbî açıdan uygun olmayan tedbirlere rıza gösterilemeyeceğine ilişkin genel ilke, kanunî temsilde de geçerlidir¹²³. Bu yüzden doktrinde bazı yazarlar tarafından kararın türüne göre bir ayırım yapılmaktadır¹²⁴. Buna göre, tıbbî müdahaleye rızada, müdahalenin sınırını objektif menfaatler oluşturur, buna karşılık tıbbî müdahaleyi ret halinde farazî iradeye öncelik verilmelidir¹²⁵. Sonuç olarak bu durum, şuna yol açar: Kanunî temsilci, tıbbî açıdan (objektif olarak) gerekli olmayan tedbirlere rıza gösteremez, buna karşılık tıbbî açıdan (objektif olarak) gerekli tedbirlerin alınmasını reddedebilir¹²⁶. Böyle bir halde erişkinleri koruma makamının müdahalesine ilişkin hükümler büyük önem taşır¹²⁷. Şöyle ki, burada ayırt etme gücü bulunmayan kişinin menfaatleri, tehlikeye düştüğü veya artık korunmadığı takdirde, erişkinleri koruma makamı, hekimin veya bir başka yakının başvurusu üzerine ya da kendiliğinden harekete geçerek, bir başka temsile yetkili kişi belirleyebilir veya bir temsil kayyımılığı kurabilir (Art. 381 Abs. 2 Ziff. 3 ZGB)¹²⁸.

Tıbbî bir tedbirin acil olması halinde, hekim, kendiliğinden, hastanın sağlığı için gerekli müdahaleleri yapabilir¹²⁹. Burada hekim, hastanın farazî iradesine ve menfaatlerine göre karar verir (Art. 379 ZGB)¹³⁰. Acil hallerde söz konusu olan durumlarda, temsile yetkili kişinin bilgilendirilmesi ve onun kararının alınması, ayırt etme gücü bulunmayan hastanın sağlığı için zararlı olacak şekilde bir gecikmeye yol açmaktadır¹³¹. Burada ilk olarak hayati tehlikenin bulunduğu haller düşünülmelidir¹³². Erteleme halinde tedaviden beklenen yararın ortadan

¹¹⁷ Krş. Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 12; Fankhauser, s. 259, dn. 70.

¹¹⁸ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 12; Gassmann, Art. 377/ 378 N. 12; Fankhauser, s. 258 vd., 259.

¹¹⁹ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 13; Fankhasuer, s. 259.

¹²⁰ Krş. Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 13; Gassmann, Art. 377/ 378 N. 12.

¹²¹ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 13; Gassmann, Art. 377/ 378 N. 12.

¹²² Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 13; Gassmann, Art. 377/ 378 N. 12.

¹²³ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 13; Gassmann, Art. 377/ 378 N. 12; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.69; Schmid, Art. 378 N. 12.

¹²⁴ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 13; Fankhauser, s. 259; Christopher Geth/ Martino Mona, Widersprüche bei der Regelung der Patientenverfügung im neuen Erwachsenenschutzrecht: Verbindlichkeit, mutmasslicher Wille oder objektive Interessen?, ZSR 2009 I, s. 175 vd.

¹²⁵ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 13; Fankhauser, s. 259; Geth/ Mona, s. 175- 176.

¹²⁶ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 13; Fankhauser, s. 259.

¹²⁷ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 13.

¹²⁸ Eichenberger/ Kohler, Art. 378 N. 13.

¹²⁹ Eichenberger/ Kohler, Art. 379 N. 1 vd.; Gassmann, Art. 379/ 380 N. 1; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.73. Bu yönde bir düzenleme, Biyotıp Sözleşmesinde de yer almaktadır (m. 8). Ayrıca bkz. Hasta Hakları Yönetmeliği (RG. 01.08.1998, 23420), m. 24/ III.

¹³⁰ Eichenberger/ Kohler, Art. 379 N. 4; Gassmann, Art. 379/ 380 N. 1; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.73; Schmid, Art. 379 N. 2; Bernhart, N. 730.

¹³¹ Gassmann, Art. 379/ 380 N. 1; Eichenberger/ Kohler, Art. 379 N. 2.

¹³² Gassmann, Art. 379/ 380 N. 1.

kalkacağı durumlar da aynı şekilde değerlendirilir¹³³. Diğer taraftan, acil bir durumun varlığı, temsil yetkisinin objektif olarak müphem veya tartışmalı olduğu ve erişkinleri koruma makamının kararının beklenmesinin mümkün bulunmadığı hallerde de kabul edilmektedir¹³⁴.

İsviçre Medenî Kanununa göre ayırt etme gücü bulunmayan bir kişinin psişik bir bozukluğunun bir psikiyatri kliniğinde tedavisi, koruma amacıyla yerleştirme hakkındaki hükümlere göre gerçekleşir (Art. 380; Art. 426 vd., Art. 433 vd. ZGB)¹³⁵. Burada tıbbî tedbirlerde temsil hakkındaki hükümler uygulanmaz¹³⁶. Ancak bir psikiyatri kliniğinde psişik bozukluğu olan bir hastanın somatik bir hastalığının tedavisinde, yine tıbbî tedbirlerde temsil hakkındaki hükümler geçerlidir (Art. 377 vd. ZGB)¹³⁷.

4. Erişkinleri Koruma Makamının Müdahalesi

Tıbbî tedbirlerde temsil yetkisi, öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde, kanun gereği doğar¹³⁸. Burada erişkinleri koruma makamının temsil yetkisine ilişkin bir karara ihtiyaç yoktur¹³⁹. Ancak erişkinleri koruma makamu, temsile yetkili kişi bulunmadığı veya hiç kimse temsil yetkisini kullanmak istemediği takdirde, bir temsil kayımlığı kurmak zorundadır (Art. 381 Abs. 1 ZGB)¹⁴⁰. Diğer taraftan, erişkinleri koruma makamu, temsil ilişkilerinin açık olmadığı veya birden çok temsile yetkili kişinin uzlaşmadığı hallerde müdahalede bulunabilir (Art. 381 Abs. 2 Ziff. 1- 2 ZGB)¹⁴¹. Meselâ, aile fertlerinden hangilerinin hastaya fiilen düzenli olarak destek gösterdiği ve bu suretle temsile yetkili olduğu yönünde tespit yapılamamasında durum böyledir¹⁴². Keza, ayırt etme gücü bulunmayan kişinin menfaatleri tehlikeye düştüğü veya artık korunmadığı takdirde de, erişkinleri koruma makamının müdahalesi gerekli olur (Art. 381 Abs. 2 Ziff. 3 ZGB)¹⁴³. Meselâ, tıbbî açıdan gerekli bir

¹³³ Gassmann, Art. 379/ 380 N. 1.

¹³⁴ Gassmann, Art. 379/ 380 N. 1; Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.73; Eichenberger/ Kohler, Art. 379 N. 2; Schmid, Art. 379 N. 1; Bernhart, N. 730.

¹³⁵ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.67; Gassmann, Art. 379/ 380 N. 2, N. 3; Eichenberger/ Kohler, Art.380 N. 1, N. 2; Schmid, Art. 380 N. 2; Bernhart, N. 730. Koruma amacıyla yerleştirme hakkındaki hükümlere göre yetkili makam kararıyla psişik bir bozukluğunun tedavisi için bir psikiyatri kliniğine yerleştirilen kişinin, rızası olmaksızın kanunda öngörülen şartlar dâhilinde tedavisi mümkündür. Buna göre rıza olmaksızın bir tıbbî tedavi için özel bir tehlike durumu bulunmalıdır; buna ek olarak ilgili kişi tedavi ihtiyacına ilişkin olarak ayırt etme gücüne sahip olmamalıdır ve ölçülülük ilkesi gözetilmelidir. Tehlike durumundan maksat ise, tedavi olunmadığı takdirde, ilgili kişinin sağlığına ilişkin olarak ciddi bir zarar görme tehdidi altında bulunmasıdır. Aynı durum, üçüncü kişilerin hayatı veya vücut bütünlüğünün ciddi olarak tehlikeye düşmüş olmasında da geçerlidir. Konu hakkında bkz. Schmid, Art. 433 N. 7; Art. 434 N. 3 vd.; Daniel Rosch, Das Neue Erwachsenenschutzrecht, Einführung und Kommentar zu Art. 360 ff. ZGB, (Hrsg. Daniel Rosch/ Andrea Büchler/ Dominique Jakob), Basel 2011, Art. 433/ 435 N. 9 vd.; Thomas Geiser/ Mario Etzensberger, Basler Kommentar Erwachsenenschutz, Art. 360- 456 ZGB, Art. 14, 14a SchlT ZGB, (Hrsg. Thomas Geiser/ Ruth E. Reusser), Basel 2012, Art. 434/ 435 N. 3 vd.; Bernhart, N. 747, N. 758 vd.

¹³⁶ Bkz. dn. 135' de atf yapılan literatür ve Daniel Rosch, Die fürsorgerische Unterbringung im revidierten Kindes- und Erwachsenenschutzrecht, AJP 2011, s. 509.

¹³⁷ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.67; Gassmann, Art. 379/ 380 N. 3; Eichenberger/ Kohler, Art. 380 N. 2; Schmid, Art. 380 N. 3.

¹³⁸ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.74; Eichenberger/ Kohler, Art. 381 N. 1; Peter Möscher Payot, Das Neue Erwachsenenschutzrecht, Einführung und Kommentar zu Art. 360 ff. ZGB, (Hrsg. Daniel Rosch/ Andrea Büchler/ Dominique Jakob), Basel 2011, Art. 381 N. 1.

¹³⁹ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.74; Eichenberger/ Kohler, Art. 381 N. 1; Bernhart, N. 732.

¹⁴⁰ Schmid, Art. 381 N. 2; Eichenberger/ Kohler, Art. 381 N. 5.

¹⁴¹ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.74; Eichenberger/ Kohler, Art. 381 N. 6, N. 7; Möscher Payot, Art. 381 N. 2; Schmid, Art. 381 N. 3; Bernhart, N. 732.

¹⁴² Krş. Eichenberger/ Kohler, Art. 381 N. 6; Möscher Payot, Art. 381 N. 2.

¹⁴³ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.74; Eichenberger/ Kohler, Art. 381 N. 8; Möscher Payot, Art. 381 N. 2; Schmid, Art. 381 N. 4; Bernhart, N. 732.

tedbirin temsile yetkili kişi tarafından reddedilmesinde veya hastanın farazî iradesinin hatalı olarak tespit edilerek buna göre karar verilmesinde durum böyledir¹⁴⁴. Erişkinleri koruma makamı, kendiliğinden veya hekimin ya da başka bir yakın kişinin başvurusu üzerine harekete geçer (Art. 381 Abs. 3 ZGB)¹⁴⁵. Yakın kişiden maksat, ayırt etme gücü bulunmayan kişiyi iyi tanıyan ve onunla olan ilişkisi gereğince onun menfaatlerini korumak için uygun görünen kişidir¹⁴⁶. Burada erişkinleri koruma makamı, oldukça geniş bir takdir yetkisine sahiptir¹⁴⁷. Buna göre erişkinleri koruma makamı, kanunî sıra düzenine bağlı olmaksızın, temsile yetkili en uygun kişiyi belirler veya gerekli hallerde bir temsil kayyımlığı kurabilir¹⁴⁸.

III. Türk Hukuku Bakımından Değerlendirme

İsviçre Medenî Kanunundaki erişkinleri korumaya ilişkin yeni düzenlemenin gerekçesinde, kişinin kendisi hakkında bizzat karar verme hakkının geliştirilmesi ve aile içi dayanışmanın güçlendirilmesi, bu düzenlemenin en önemli hedefleri arasında sayılmıştır¹⁴⁹. Gerekçede tıp alanındaki ilerlemelerin sonuçlarına işaret edilmiştir¹⁵⁰: Bugün tıp alanında kaydedilen ilerlemelerle önemli sağlık sorunlarının mutlaka ölüme yol açmadığı gözlemlenmektedir. Ancak, bu sağlık sorunları sebebiyle kişinin ayırt etme gücünü, geçici veya sürekli olarak kaybetmesi mümkündür. Diğer taraftan ileri yaşta Alzheimer hastalığına yakalanma veya bir başka surette bunama riski artmaktadır. Kişi, böyle bir durumla karşılaşması halinde, devlet makamlarına ve onun yardımcı personeline bağımlı olmak istemeyebilir¹⁵¹. Esasen kişi, artık muktedir olmadığı bir halde, kendisiyle kimin ne şekilde ilgilenmesini istediğini, önceden tespit edebilmelidir¹⁵². Şu halde kişinin, ileride ayırt etme gücünü kaybetmesi ihtimalini göz önünde bulundurarak, zamanında kendi tedbirini alması gereklidir¹⁵³. Diğer taraftan, bu suretle kişinin kendisi hakkında bizzat karar verme hakkı, ayırt etme gücünü kaybetmesinden sonra da korunabilecektir¹⁵⁴. Bu sonuç, Anayasa'da teminat altına alınan insan haysiyetine de uygundur¹⁵⁵. Ayrıca kişinin önceden kendi tedbirini alması, devletin yükünü de hafifletir¹⁵⁶. İşte bu noktada erişkinleri koruma hukuku çerçevesinde federal düzeyde açık ve yeknesak bir düzenlemeye kavuşturulan tedbir amaçlı vekâlet ve hasta vasiyeti, kişinin kendi tedbirini almasına hizmet eden hukukî kurumlardır¹⁵⁷.

İsviçre kanun koyucusuna göre tıbbî tedbirlerde aile fertlerine tanınan temsil yetkisiyle aslında hâlihazırda uygulamada karşılaşılan durum, normlaştırılmıştır¹⁵⁸. Şöyle ki, erişkinleri koruma hukukundan önce yürürlükte olan vesayet hükümleri, ayırt etme gücünü kaybeden ve bu suretle kanun gereği ehliyetsiz hale gelen kişiler için özel bir tedbir öngörmekteydi¹⁵⁹.

¹⁴⁴ Möscher Payot, Art. 381 N. 2; Eichenberger/ Kohler, Art. 381 N. 8; Schmid, Art. 381 N. 4.

¹⁴⁵ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.74; Eichenberger/ Kohler, Art. 381 N. 2; Möscher Payot, Art. 381 N. 1.

¹⁴⁶ Eichenberger/ Kohler, Art. 381 N. 2; Möscher Payot, Art. 381 N. 1.

¹⁴⁷ Möscher Payot, Art. 381 N. 2; Eichenberger/ Kohler, Art. 381 N. 3; Bernhart, N. 732.

¹⁴⁸ Möscher Payot, Art. 381 N. 2; Eichenberger/ Kohler, Art. 381 N. 3; Bernhart, N. 732.

¹⁴⁹ BBI 2006 7011 vd., 7013 vd.

¹⁵⁰ BBI 2006 7011.

¹⁵¹ BBI 2006 7011.

¹⁵² Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.03.

¹⁵³ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.03; krş. BBI 2006 7011.

¹⁵⁴ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.03, BBI 2006 7011- 7012.

¹⁵⁵ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.03, BBI 2006 7012.

¹⁵⁶ Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.03, BBI 2006 7012.

¹⁵⁷ BBI 2006 7012.

¹⁵⁸ Fankhauser, s. 263; BBI 2006 7013.

¹⁵⁹ BBI 2006 7013.

Böyle bir durum söz konusu olduğunda vesayet makamı tarafından daima bir vasi veya bir kayyım atanmak zorundaydı. Fakat bu yöntem ağır işliyordu ve aile fertleri, resmî makamlara gitmeye çekiniyordu. Özellikle resmî makamların kapsamlı bir denetimi söz konusu olduğu takdirde, süreç daha da zorlaşıyordu. Bu durumda uygulamada çeşitli pragmatik yöntemlere başvuruluyordu ve çoğu kez aile fertleri, hukuken geçerli olarak yetkilendirilip yetkilendirilmediklerini açıklamaksızın, ilgili kişi adına hareket ediyorlardı. İşte bu yüzden yeni düzenleme, ayırt etme gücü bulunmayan kişilerin aile fertlerinin, büyük külfet olmaksızın belirli kararları alabilme ihtiyacını göz önünde bulundurmıştır¹⁶⁰. Aslında bu düzenleme, Biyotıp Sözleşmesine de uygundur¹⁶¹. Zira anılan Sözleşmeye göre, kanunî temsilcinin bulunmaması halinde, aile fertlerinin, ayırt etme gücüne sahip olmayan kişiye yapılması düşünülen tıbbî tedbirler bakımından sadece dinlenilerek, tıbbî müdahale konusundaki kararın bizzat hekime bırakılması, acil durumlar dışında, caiz değildir¹⁶². İsviçre kanun koyucusuna göre aile fertlerinin temsil hakkı savunulabilir¹⁶³. Zira burada bir hekim tarafından, tamamıyla meslekî sorumluluğunun bilinci içinde önerilen tedbirler söz konusudur. Böylece aile fertleri, yalnız başına hareket etmeyebilecekleri gibi, tıbben gerekli bir tedbire rıza göstermeyi haksız yere reddettikleri takdirde, tıbbî personel, erişkinleri koruma makamına başvurabilir¹⁶⁴. Diğer taraftan, aile fertlerinin temsil hakkı, tabii olarak ayırt etme gücü bulunmayan kişiyle olan ilişkilerinden ortaya çıkar ve bu temsil hakkı, genellikle de onun farazî iradesine uyar¹⁶⁵. Sonuç olarak aile fertlerine kanun gereği tanınan açık bir yetki, aile fertlerinin bu sorumluluğu yerine getirmeye hazır olmalarını teşvik eder¹⁶⁶. Bu durum da aile dayanışmasını güçlendirir¹⁶⁷. Ayrıca aile fertlerinin temsil yetkisi sayesinde resmî makamların sistematik olarak erişkinleri koruma tedbirlerini almak zorunda kalmaları da gerekmez¹⁶⁸.

İsviçre kanun koyucusunun yukarıda açıklanan tespit ve düşünceleri, Türk hukuku bakımından da göz önünde bulundurulabilecek önemdedir. Gerçekten de, kişi hayatının sonraki bir döneminde hastalık veya kaza sonucu ya da ileri yaşta ortaya çıkabilecek bunama vb. sebeplerle ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde, vesayet altında bir bakım veya yaşlılar yurdunda değil, önceden belirlediği güvенеbileceği bir insanı menfaatlerini korumakla görevlendirerek, kendi tercih ettiği bir düzende yaşamak isteyebilir. Ona bu imkânı vermek gerekir. Esasen bu durum, İsviçre kanun koyucusunun isabetle belirttiği gibi, aynı zamanda kişinin kendisi hakkında bizzat karar verme hakkının gereğidir ve insan haysiyetine uygundur¹⁶⁹. Ancak Türk hukukunda, İsviçre Medenî Kanununda öngörüldüğü gibi, tedbir amaçlı vekâlet¹⁷⁰ ve hasta vasiyeti hususunda kanunî bir düzenleme bulunmamaktadır. Gerçi

¹⁶⁰ BBI 2006 7013.

¹⁶¹ Krş. BBI 2006 7013.

¹⁶² Biyotıp Sözleşmesinin bu yöndeki 6. maddesine göre "...akıl hastalığı, bir hastalık veya benzer nedenlerden dolayı, müdahaleye muvafakat etme yeteneği bulunmayan bir yetişkine, ancak temsilcisinin veya kanun tarafından belirlenen kişi veya makamın izni ile müdahalede bulunulabilir". Bu hüküm uyarınca tıbbî müdahale için kararı verecek merci (kişi veya makam), tıbbî müdahaleyi gerçekleştirecek olan kişi ile aynı olmamalıdır (BBI 2002 297). Ayrıca bkz. yukarıda "Uygulama Alanı".

¹⁶³ BBI 2006 7014.

¹⁶⁴ BBI 2006 7014.

¹⁶⁵ BBI 2006 7014.

¹⁶⁶ Fankhauser, s. 263; krş. BBI 2006 7015.

¹⁶⁷ Fankhauser, s. 263; BBI 2006 7014.

¹⁶⁸ BBI 2006 7014.

¹⁶⁹ Krş. BBI 2006 7011- 7012.

¹⁷⁰ Tedbir amaçlı vekâlet, Türk hukukunda düzenlenmemiştir. Bununla birlikte konu bağlamında burada bir hususa işaret etmek gerekir: Borçlar hukuku anlamında vekâlet sözleşmesinin, vekâlet verenin ayırt etme gücünü kaybetmesinden sonra da devam edeceği kararlaştırılabilir (TBK m. 513/ I; Art. 405 Abs. 1 OR). Buna karşılık vekâlet sözleşmesinin, ancak vekâlet verenin ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde hüküm ifade edeceğinin

kişinin önceden açıkladığı isteklerinin göz önüne alınması yönünde hasta vasiyetine ilişkin bir hükmü içeren Biyotıp Sözleşmesi, Türkiye tarafından onaylanmıştır¹⁷¹. Ancak bu konuda gerekli kanunî düzenlemeler yapılmamıştır. Şu halde Türk hukukunda bir kişi tarafından hasta vasiyeti olarak düzenlenen bir belgenin bağlayıcı niteliği yoktur. Bununla birlikte, böyle bir belgenin, Biyotıp Sözleşmesi çerçevesinde acil durumlarda veya kanunî temsilci tarafından temsil yetkisinin kullanılması esnasında, kişinin farazî iradesinin belirlenmesinde dikkate alınması mümkündür^{172 173}. Diğer taraftan, böyle bir belgede, ayırt etme gücünün kaybedilmesi halinde, tıbbî tedbirlerde karar yetkisine sahip bir kişi de gösterilmiş olabilir. Böyle bir durumda da gösterilen kişinin, kanunda öngörülen diğer şartların da bulunması halinde, ayırt etme gücünü kaybeden hasta için vasi veya kayyım olarak atanması mümkündür (TMK m. 415)¹⁷⁴.

İsviçre Medenî Kanununda tıbbî tedbirlerde aile fertlerine ve diğer yakın kişilere tanınan temsil yetkisi de, Türk hukuku bakımından değerlendirilmelidir. Aslında bize göre, Türk hukukunda da bu yönde bir düzenlemeye gidilmelidir. Şöyle ki Türk hukukuna göre bir kişinin ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde, acil durumlar dışında, tıbbî müdahale için kanunî temsilcinin rızasına ihtiyaç vardır (TŞSTİDK. m. 70; HHY. m. 24/I, III)¹⁷⁵. Kanunî temsilcinin atanması ise resmî makamların müdahalesini ve belirli bir zamanı gerektiren bir süreçtir¹⁷⁶. Gerçi Türk hukukunda kanunî temsilcinin olmadığı veya hazır bulunmadığı ya da hastanın ifade gücünün olmadığı hallerde tıbbî müdahaleye rıza şartının aranmayacağı yönünde bir düzenleme mevcuttur (TŞSTİDK. m. 70; HHY. m. 24/I). Ancak kanaatimizce, genel bir ifadeyle kaleme alınmış bu düzenlemenin uygulama alanı da tıbbî müdahaleyi zorunlu kılan hayatı veya sağlığı tehdit eden hallerle sınırlı tutulmalıdır¹⁷⁷. Dolayısıyla kanunî temsilcinin bulunmadığı bir halde aile fertlerinin temsile yetkili kılınması, pratik bir çözüm teşkil eder ve özellikle tıbbî personelin müdahalesi açısından hukukî güvenliğe de hizmet eder¹⁷⁸. Diğer taraftan, aile fertleri, esas itibarıyla hastayı en iyi tanıyan kişilerdir ve bu

---

kararlaştırılıp kararlaştırılmayacağı, diğer bir ifadeyle vekâlet sözleşmesinin sonuçlarını meydana getirmesinin, ayırt etme gücünün kaybedilmesi şartına bağlanabilip bağlanamayacağı tartışmalıdır. Konu hakkında bkz. Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.04, Rz. 2.05; Schmid, Art. 360 N. 1; Langenegger, Art. 360 N. 5. Fakat her hâlikarda, vekâlet sözleşmesiyle vekile tıbbî müdahalelerde karar yetkisi tanınmaz; böyle bir yetki geçerli değildir (krş. Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.04; ayrıca bkz. Hakeri, s. 334).

¹⁷¹ Bkz. dn. 22.

¹⁷² Hasta vasiyetinin, farazî (varsayılan) rızanın belirlenmesi açısından ölçüt olarak değerlendirilmesi yönünde bkz. Erman, s. 164; ayrıca bkz. Hakeri, s. 389 vd.

¹⁷³ İsviçre doktrininde, gerekli şekil şartlarına uyulmadığı için geçersiz olan bir hasta vasiyetinin, hastanın farazî iradesinin belirlenmesinde dikkate alınabileceğine işaret edilmektedir (Gassmann, Art. 371 N. 2; Schmid, Art. 371 N. 4; BBl 2006 7031 vd.).

¹⁷⁴ Konu bağlamında bkz. Mustafa Dural/ Tufan Ögüz/ Mustafa Alper Gümüş, Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2012, N. 1991. İsviçre doktrininde, gerekli şekil şartlarına uyulmadığı için geçersiz olan bir tedbir amaçlı vekâlette yer alan talimatların, erişkinleri koruma makamı tarafından vekâlet verenin istekleri olarak göz önüne alınmasının mümkün olduğu ifade edilmektedir. Keza geçersiz bir tedbir amaçlı vekâlette gösterilen kişinin de gerekirse kayyım olarak atanmasının söz konusu olabileceğine işaret edilmektedir (Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller, Rz. 2.14; Rumo- Jungo, Art. 361 N. 3; Art. 363 N. 11; Schmid, Art. 363 N. 3).

¹⁷⁵ 11.04.1928 tarihli ve 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun için bkz. RG. 14.04.1928, 863. Hasta Hakları Yönetmeliği için bkz. dn. 129. Son değişiklikler için bkz. www.mevzuat.gov.tr.

¹⁷⁶ Konu bağlamında bkz. Dural/ Ögüz/ Gümüş, N. 1959, N. 1992 vd.; Gümüş, s. 13 vd., s. 33- 34. Türk hukuku açısından hızlı, etkin ve tarafsız olarak işleyen bir vesayet sisteminin gerekliliği hakkında bkz. Erman, s. 164.

¹⁷⁷ Dural/ Ögüz' e göre TŞSTİDK. m. 70 ve HHY. m. 24/ I maddelerindeki düzenleme, farazî (mefruz, varsayılan) iradeye, yani hastanın durumu uygun olsa idi rıza vereceği kuralına işaret etmektedir (N. 534).

¹⁷⁸ Krş. BBl 2006 7036. Türkiye' de uygulamada karşılaşılan bazı durumlara yönelik eleştiriler için bkz. Hakeri, s. 334, dn. 2. Hakeri'ye göre yetişkin kişilerin bilincinin kapalı olması veya başka nedenlerden ötürü (akıl hastalığı vs.) rıza ehliyetine sahip bulunmaması halinde, rıza yakınlarından alınır. Bu noktada Organ ve Doku Nakli Kanununun 14. maddesindeki sıralama esas alınabilir. Buna göre öncelikle eşi, sonra sırasıyla reşit

itibarla tıbbî müdahale için karar alınırken hastanın görüş ve telakkilerini de en iyi şekilde ifade edebileceklerdir¹⁷⁹. Burada mümkün olduğu takdirde, ayırt etme gücü bulunmayan hasta da ayrıca karar alma sürecine dâhil edilmelidir¹⁸⁰. Ayrıca belirtilmelidir ki, bu süreçte ayırt etme gücü bulunmayan hastanın menfaatleri tehlikeye düştüğü veya artık korunmadığı takdirde, yetkili makam müdahale edebilir¹⁸¹. İsviçre Medenî Kanununda öngörüldüğü gibi, tıbbî tedbirlerde aile fertlerine temsil yetkisi tanıyan bir düzenleme, Türkiye'nin onayladığı Biyotıp Sözleşmesiyle de uyumlu olur¹⁸².

IV. Sonuç

İsviçre Medenî Kanununda 2008 yılında yapılan kapsamlı değişiklik çerçevesinde tıbbî tedbirlerde temsil hakkında yeni hükümler getirilmiştir. Bu hükümlerde, ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kişiye yapılacak tıbbî müdahaleye ilişkin olarak kim tarafından karar verileceği ve bu esnada nasıl hareket edileceği hususu düzenlenmiştir. Temsile yetkili kişiler ise belirli bir kanunî sıra düzeni içinde tespit edilmişlerdir. İsviçre kanun koyucusuna göre hukukî güvenlik ve pratikliğe hizmet eden bu kanunî sıra düzeninde temsil yetkisi, ilk olarak bir hasta vasiyetinde veya bir tedbir amaçlı vekâlette gösterilen kişiye aittir. Böylece tıbbî müdahale yapılacak kişi tarafından ayırt etme gücünün bulunduğu esnada bizzat belirlenen kişilerin, temsil yetkisi bakımından önceliği söz konusu olmaktadır. Bu suretle kişinin kendisi hakkında bizzat karar verme hakkı, ayırt etme gücünün kaybedilmesinden sonra da korunabilmektedir. Diğer taraftan, tıbbî tedbirlerde temsil yetkisine ilişkin bu kanunî sıra düzeninde ikinci olarak yer alan ve erişkinleri koruma makamı tarafından bu amaçla atanan kayyımdan sonra kanunda öngörülen şartlar dâhilinde aile fertleri gelmektedir. İsviçre kanun koyucusuna göre aile fertlerine de tıbbî temsil yetkisinin tanınmasıyla, aslında uygulamada karşılaşılan bir durum, normlaştırılmış; ayrıca bu suretle aile içi dayanışma da güçlendirilmek istenmiştir. Ayrıca gerek kişinin hasta vasiyeti veya tedbir amaçlı vekâlet yoluyla kendi tedbirini bizzat alması gerek aile fertlerinin temsil yetkisi, devletin yükünü hafifleten bir işleve sahiptir.

İsviçre kanun koyucusu, tıbbî tedbirlerde temsil hakkındaki hükümleriyle, ayırt etme gücü bulunmayan bir kişinin aile fertlerinin, büyük külfet olmadan belirli kararları alabilme yönünde uygulamada ortaya çıkan bir ihtiyacı karşılamayı amaçlamış ve Biyotıp Sözleşmesiyle uyumlu bir düzenleme getirmiştir. Kanaatimizce, İsviçre hukukunda getirilen değişiklikler, uygulamada getirdiği pratiklik ve sağlayacağı hukukî güvenlik dikkate alınarak, Türk hukukunda da bu yönde bir düzenlemeye gidilmesi isabetli olur. Diğer taraftan, hasta vasiyeti veya tedbir amaçlı vekâlet gibi, kişinin, gelecekte artık muktedir olmadığı bir zaman için, tıbbî konularda önceden kendi tedbirini alabilmesine imkân veren tasarruflara ilişkin olarak da gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Ancak bu yöndeki düzenlemeler, temel kişilik

---

çocukları, ana veya babası veya kardeşlerinden birisi; bunlar da yoksa yanında bulunan herhangi birinin rızası yeterli olur (s. 335; fakat krş. s. 336, 382 vd.).

¹⁷⁹ Krş. Geiser, s. 92.

¹⁸⁰ HHY. m. 26 hükmüne göre "kanuni temsilcinin muvafakatının gerektiği ve yeterli olduğu hallerde dahi, mümkün olduğu ölçüde küçük veya mahcur olan hastanın dinlenmesi suretiyle tıbbi müdahaleye iştiraki sağlanır".

¹⁸¹ Bu yönde bir düzenleme Hasta Hakları Yönetmeliğinde mevcuttur. Buna göre kanunî temsilci tarafından muvafakat verilmeyen hallerde, müdahalede bulunmak tıbben gerekli ise, velayet ve vesayet altındaki hastaya tıbbî müdahalede bulunulabilmesi; Türk Medenî Kanununun 346. ve 487. maddeleri uyarınca mahkeme kararına bağlıdır (m. 24/II).

¹⁸² Bkz. dn. 22 ve dn. 162. Ayrıca bkz. yukarıda "Uygulama Alanı".

değerlerini doğrudan ilgilendirdiği için, kapsamlı bir tartışma ve değerlendirme sürecini gerektirmektedir.

KISALTMALAR

Abs.	SR.
AJP.	TBK.
Art.	TŞSTİDK.
AS.	TMK.
AÜHFD.	vb.
BBl.	vd.
BGE	ZGB.
BJM.	Ziff.
Bkz.	ZSR.
C.	Absatz
dn.	Aktuelle Juristische Praxis
HHY.	Artikel
Hrsg.	Amtliche Sammlung
Krş.	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
m.	Bundesblatt
N.	Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
OR.	Basler juristische Mitteilungen
RG.	Bakınız
Rz.	Cilt
s.	dipnot
S.	Hasta Hakları Yönetmeliği
SchIT.	Herausgeber

Karşılaştırınız	Systematische Sammlung des Bundesrechts
madde	Türk Borçlar Kanunu
Note	Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun
Obligationenrecht	Türk Medenî Kanunu ve benzerleri
Resmî Gazete	ve devamı, ve diğerleri
Randziffer	Schweizerisches Zivilgesetzbuch
sayfa	Ziffer
Sayı	Zeitschrift für Schweizerisches Recht
Schlusstitel	

KAYNAKÇA*

- Başpınar, Veysel: Vekilin Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, 2. Baskı, Ankara 2004.
- Bernhart, Christof: Handbuch der fürsorgerischen Unterbringung, Basel 2011.
- Biderbost, Yvo: Beistandschaft nach Mass- das revidierte Handwerkszeug des Erwachsenenschutzes, AJP 2010, s. 3- 13.
- Breitschmid, Peter: Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II, Art. 457- 977 ZGB, Art. 1- 61 SchlT ZGB, (Hrsg. Heinrich Honsell/ Nedim Peter Vogt/ Thomas Geiser), 3. Auflage, Basel 2007.

---

* Dipnotlarda geçen eserler yazarlarının soyadı ile anılmıştır. Aynı yazarın birden fazla eserine yapılan atıflar, kısaltılmış şekilleriyle parantez içerisinde gösterilmiştir.

- Bucher, Andreas: Natürliche Personen und Persönlichkeitsschutz, 4. Auflage, Basel 2009.
- Büchler, Andrea: Schweizerisches Zivilgesetzbuch und Nebenerlasse, 4. Auflage, Basel 2012.
- Dural, Mustafa/
Öğüz, Tufan: Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku, 12. Bası, İstanbul 2012.
- Dural, Mustafa/
Öğüz, Tufan/
Gümüş, Mustafa Alper: Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2012.
- Eichenberger, Thomas/
Kohler, Theres: Basler Kommentar Erwachsenenschutz, Art. 360- 456 ZGB, Art. 14, 14a SchlT ZGB, (Hrsg. Thomas Geiser/ Ruth E. Reusser), Basel 2012.
- Erman, Barış: Ceza Hukukunda Tıbbî Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu, Ankara 2003.
- Fankhauser, Roland: Die gesetzliche Vertretungsbefugnis bei Urteilsunfähigen nach den Bestimmungen des neuen Erwachsenenschutzrechts, BJM 2010, s. 240- 266.
- Gassmann, Jürg: Das Neue Erwachsenenschutzrecht, Einführung und Kommentar zu Art. 360 ff. ZGB, (Hrsg. Daniel Rosch/ Andrea Büchler/ Dominique Jakob), Basel 2011.
- Geiser, Thomas: Medizinische Zwangsmassnahmen bei psychisch Kranken aus rechtlicher Sicht, recht 2006, s. 91- 101.
- Geiser, Thomas/
Etzensberger, Mario: Basler Kommentar Erwachsenenschutz, Art. 360- 456 ZGB, Art. 14, 14a SchlT ZGB, (Hrsg. Thomas Geiser/ Ruth E. Reusser), Basel 2012.
- Geth, Christopher/
Mona, Martino: Widersprüche bei der Regelung der Patientenverfügung im neuen Erwachsenenschutzrecht: Verbindlichkeit, mutmasslicher Wille oder objektive Interessen?, ZSR 2009 I, s. 157- 180.
- Gümüş, Mustafa Alper: Türk Medenî Hukukunda Kayyımlik, İstanbul 2006.

- Hakeri, Hakan: Tıp Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2012.
- Hausheer, Heinz: Der neue Erwachsenenschutz des schweizerischen Zivilgesetzbuches, Fırat Öztan'a Armağan, Cilt I, Ankara 2010, s. 1111- 1116.
- Hausheer, Heinz/
Geiser, Thomas/
Aebi- Müller, Regina E.: Das Familienrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches, 4. Auflage, Bern 2010.
- Hausheer, Heinz/
Geiser, Thomas/
Aebi- Müller, Regina E.: Das neue Erwachsenenschutzrecht, Bern 2010 (Kısaltılmışı: Hausheer/ Geiser/ Aebi- Müller).
- Langenegger, Ernst: Das Neue Erwachsenenschutzrecht, Einführung und Kommentar zu Art. 360 ff. ZGB, (Hrsg. Daniel Rosch/ Andrea Büchler/ Dominique Jakob), Basel 2011.
- Mösch Payot, Peter: Das Neue Erwachsenenschutzrecht, Einführung und Kommentar zu Art. 360 ff. ZGB, (Hrsg. Daniel Rosch/ Andrea Büchler/ Dominique Jakob), Basel 2011.
- Özsunay, Ergun: Alman ve Türk Hukuklarında Hekimin Hastayı Aydınlatma Ödevi ve İstisnaları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu, Türk Hukukunda Hekimin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, Ankara 12- 13. Mart 1982, İstanbul 1983, s. 31- 59.
- Rosch, Daniel: Das Neue Erwachsenenschutzrecht, Einführung und Kommentar zu Art. 360 ff. ZGB, (Hrsg. Daniel Rosch/ Andrea Büchler/ Dominique Jakob), Basel 2011 (Kısaltılmışı: Rosch, Art.)
- Rosch, Daniel: Die fürsorgliche Unterbringung im revidierten Kindes- und Erwachsenenschutzrecht, AJP 2011, s. 505- 516.
- Rumo- Jungo,
Alexandra: Basler Kommentar Erwachsenenschutz, Art. 360- 456 ZGB, Art. 14, 14a SchlT ZGB, (Hrsg. Thomas Geiser/ Ruth E. Reusser), Basel 2012.
- Schmid, Hermann: Erwachsenenschutz, Kommentar zu Art. 360- 456 ZGB, St. Gallen 2010.
- Sabine Wyss: Basler Kommentar Erwachsenenschutz, Art. 360- 456 ZGB, Art. 14, 14a SchlT ZGB, (Hrsg. Thomas Geiser/ Ruth E. Reusser), Basel 2012.

Şenocak, Zarife: Küçüğün Tıbbi Müdahaleye Rızası, AÜHFD, C.50, S.4 (2001), s. 65- 80.